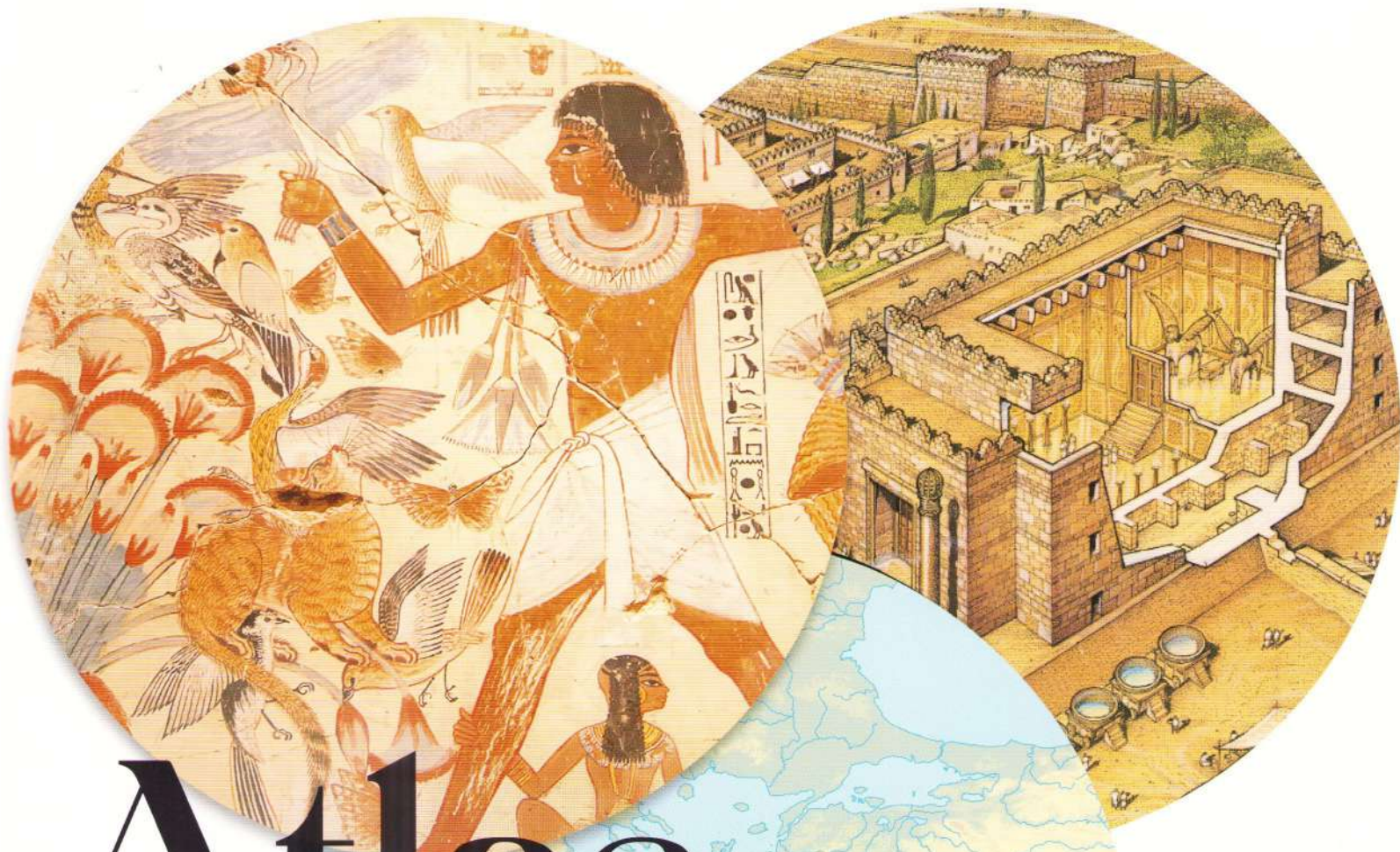

LBRIS

We know
books

Atlas de istorie biblică

Marea Egee
Corint
Efes
Antiohia Pisidiei

CASACĂRȚII
Oradea, 2024

EDIȚIA A III-A

Cuprins

Introducere	7	Amenințarea filisteană	60
Cronologia evenimentelor biblice		Instaurarea monarhiei ebraice	62
și ale Orientului Apropiat antic	8	Cuceririle lui David	64
Israel în perioada Vechiului Testament		Ultimii ani ai lui David	66
și a Noului Testament	10	Scrierea	68
Ce este Biblia?	12	Arhive și biblioteci ale lumii antice	70
Creația	14	Solomon	72
Potopul	16	Templul lui Solomon	74
Popoare și limbi	18	Comerțul lui Solomon	76
Limbile Bibliei	20	Divizarea regatului	78
Mesopotamia	22	Vecinii lui Israel și ai lui Iuda	80
Patriarhii: mărturii biblice	24	Regii lui Israel	82
Mărturii arheologice în favoarea patriarhilor	26	Profeții israeliți	84
Egipt	28	Asiria: amenințarea dinspre Nord	86
Iosif	30	Exilul israeliților	88
Moise	32	Regii lui Iuda	90
Cele zece plăgi	34	Ezechia și Sanherib	92
Exodul	36	Eliberarea Ierusalimului	94
Darea Legii	38	Război și fortificații	96
Tabernaculul	40	Iuda, de la Manase la căderea Ninivei	98
Cucerirea Transiordaniei	42	Iosia și ascensiunea Babilonului	100
Cucerirea Canaanului: Ierihon și Ai	44	Exilul lui Iuda	102
Cucerirea Canaanului: înfrângerea regilor	46	Profeții evrei târzii	104
Mărturii ale cuceririi Canaanului	48	Comerțul Tirului	106
Geografia Canaanului	50	Daniel și Nebucadnețar	108
Clima în Canaan	52	Căderea Babilonului și decretul lui Cyrus	110
Agricultura în Canaan	54	Reconstruirea Templului	112
Cele 12 triburi ale lui Israel	56	Xerxe și Estera	114
Judecătorii	58	Ezra și Neemia	116

Alexandru Macedon și răspândirea elenismului	118	A doua călătorie a lui Pavel: Atena și Corint	156
Ptolemeii și Seleucizii	120	A treia călătorie a lui Pavel: Efes	158
Antioh Epifane și războaiele Macabeilor	122	A treia călătorie a lui Pavel: de la Efes la Ierusalim	160
Evreii în Egipt	124	Călătoria lui Pavel la Roma	162
Evreii în secolele II-I î.H.	126	Epistolele Noului Testament	164
Romanii	128	Roma	166
Irod cel Mare	130	Căderea Ierusalimului	168
Irod cel Mare reconstruiește Templul	132	Cele șapte biserici din Asia: Efes, Smirna, Pergam	170
Amulete și suluri	134	Cele șapte biserici din Asia:	
Nașterea lui Isus	136	Tiatira, Sardes, Filadelfia, Laodiceea	172
Lucrarea lui Cristos: primul an	138	Răspândirea creștinismului	174
Lucrarea lui Cristos: al doilea an	140	Glosar	176
Ierusalimul în timpul Noului Testament	142	Bibliografie	177
Lucrarea lui Cristos: ultimul an	144	Index	178
Moartea lui Isus și mormântul gol	146	Index geografic	183
Nașterea Bisericii	148	Index de referințe biblice	186
Călătoriile în lumea romană	150	Credite pentru imagini	188
Prima călătorie a lui Pavel: Cipru și Asia Mică	152		
A doua călătorie a lui Pavel: Filipi și Tesalonic	154		

Sfera acestei cărți

Atlasul de istorie biblică acoperă mai bine de două milenii de istorie începând cu Avraam, plasat aproximativ în anul 2000 î.H., și terminând cu Apocalipsa lui Ioan, cartea care încheie Noul Testament, la finele secolului I d.H. Aceste limite se extind datorită atenției acordate cărții biblice Geneza înainte de Avraam, prezentării succinte a Mesopotamiei și a Egiptului și interesului acordat extinderii creștinismului în primele trei secole după scrierea ultimei cărți a Noului Testament.

Din punct de vedere geografic, acest *Atlas* nu se restrânge la granițele statului modern Israel și la Cisiordania, deoarece aproximativ 40% din Biblie se exclude din această arie geografică sau se referă la oameni care trăiau în afara acesteia. În sensul cel mai larg, lumea biblică se extinde din Spania până în Iran, din Yemen (Saba în Vechiul Testament) până la Filipi, în Nordul Greciei. Schimburile comerciale extind și mai mult aceste orizonturi, incluzând India și, posibil, China și coasta de răsărit a Africii.

Biblia are legătură cu toate aceste perioade istorice și regiuni geografice separate. În acest *Atlas*, desfășurătorul istoriei biblice este prezentat cronologic, atât cât este practic posibil, fiind suplimentat de nouă articole speciale.

Biblia ca istorie

Scopul principal al acestui *Atlas* este de a prezenta un studiu al istoriei biblice. Angajarea în controversele academice depășește sfera acestei cărți, excluzând situațiile în care acestea afectează înțelegerea noastră asupra cursului istoriei biblice. Convingerea noastră este că istoria ar trebui să se întemeieze în primul rând pe sursele scrise și că, deși scriitorul este conștient de corpul amplu de lucrări critice raportate la Biblie, reconstrucțiile teoretice ale trecutului întemeiate pe izvoare sărace nu își au locul aici. Deoarece scriitorii antici au trăit, spre deosebire de noi, mult mai aproape de evenimentele pe care le-au descris, politica noastră fundamentală este aceea de a le acorda respectul cuvenit. Aceasta se aplică scriitorilor Bibliei în aceeași măsură ca altor istorici antici ale căror lucrări, de asemenea, le cităm ocazional.

Întrucât două până la patru milenii ne separă de oamenii și de civilizațiile care au generat Biblia, nu ar trebui să fim surprinși că unele detalii sunt obscure sau greu de înțeles; dar avem convingerea că aceste detalii nu întunecă imaginea biblică mult mai mare pe care încercăm să o prezentăm.

Biblia ca geografie

Istoria biblică se desfășoară pe o scenă geografică întinsă. Locațiile puterilor politice precum Israel, Moab și Roma sunt cunoscute, deși extinderea teritoriilor stăpânite variază în plan istoric. Multe dintre locațiile importante din lumea biblică, precum Ierusalim, Damasc și Atena, și-au păstrat semnificația și astăzi. Adeseori, mai puțin atunci când avem mărturia inscripțiilor, identitatea unui loc rămâne nesigură. Locațiile exacte ale unor situri precum Libna sau Țiclag din Vechiul Testament și Emaus sau Arimatea din Noul Testament sunt necunoscute.

Biblia ca teologie

Studiul istoriei biblice oferă contextul transmiterii mesajului esențial al Bibliei: modul în care Dumnezeu a oferit unei lumi rebele un mântuitor în persoana lui Isus. Dumnezeu din Biblie reprezintă marea temă unificatoare a Bibliei. Potrivit profetului evreu, Isaia (cca 700 î.H.), există un viu contrast între Dumnezeu și creația Lui. Oamenii sunt asemenea lăcustelor, iar Dumnezeu cel viu al Bibliei este întronat deasupra cerului pământului (Isaia 40:22). Pentru scriitorii biblici, El pare a fi singurul care are o perspectivă validă asupra istoriei biblice. Ar fi un semn de aroganță din partea noastră să ne închipuim altfel.

Cronologia evenimentelor biblice și ale Orientului Apropiat antic

Evenimente Biblice

3100 Începuturile scrisului în Mesopotamia și în Egipt

2750–2371 Perioada Dinastiei Timpurii în Mesopotamia

• 2700 Ghilgameș

2600–2400 Cimitirul Regal din Ur

2371–2230 Dinastia din Akkad

• 2371–2316 Sargon

2113–2006 Dinastia a III-a din Ur

• 2113–2096 Ur-Nammu

1894–1595 Dinastia I din Babilon

• 1792–1750 Hammurabi

1595–1171 Kasiții,
Dinastia din Babilon

2700–2136 Regatul Vechi

• 2691–2672 Zoser (Piramida în trepte)

• 2593–2570 Kheops (Khufu) (marea piramidă)

cca 2136–2023 Prima Perioadă Intermediară

2116–1795 Regatul Mijlociu

1900–1800 Primele exemple de scriere
alfabetică în Egipt

1795–1630 A doua Perioadă Intermediară

1540–1070 Regatul Nou

Egipt

Mesopotamia

3100 î.H. 3000 î.H. 2900 î.H. 2800 î.H. 2700 î.H. 2600 î.H. 2500 î.H. 2400 î.H. 2300 î.H. 2200 î.H. 2100 î.H. 2000 î.H. 1900 î.H. 1800 î.H. 1700 î.H. 1600 î.H. 1500 î.H. 1400 î.H.

IUDA

ISRAEL

ISUS ȘI BISERICA PRIMARĂ

PERSIA

CONDUCĂTORII POPOARELOR

1447 Exodul – datarea timpurie

1407–1400 Cucerirea Canaanului – datarea timpurie

cca 1380–1050 Perioada Judecătorilor (Cucerirea în 1407)

• cca 1350–cca 1230 Moise (Exodul în cca 1270)

cca 1270 Exodul – datarea târzie

cca 1230–1223 Cucerirea Canaanului – datarea târzie

cca 1200–1050 Perioada judecătorilor (Cucerirea în cca 1230)

cca 1050–930 Monarhia Israelită unită

• cca 1050–1010 Saul

• 1010–970 David

• 970–930 Solomon

967–960 Solomon construiește Templul Domnului la Ierusalim

930 Divizarea regatului în: Israel (nord) – Iuda (sud, în jurul Ierusalimului)

• 930–909 Ieroboam I

• 880–873 Omri (Israel)

• 873–853 Ahab (Israel)

Ilie (își începe lucrarea sub domnia lui Ahab)

• 841–813 Iehu (Israel)

Iona (cca 800–780)

Elisei (moare în timpul domniei lui Iosafat [Israel], 798–782)

781–753 Ieroboam al II-lea (Israel)

Amos (domnia lui Ieroboam al II-lea)

Osea (mijlocul secolului al VIII-lea)

722 Exilul Israelului în Asiria

• 1115–1077 Tiglat-Pileser I (Asiria)

• 884–859 Așurnasirpal (Asiria)

• Salmanasar al III-lea (Asiria)

853 Lupta de la Carcor: Salmanasar contra lui Ahab și a aliaților lui

763 Eclipsă de soare în Asiria

• 746–727 Tiglat-Pileser al III-lea (Asiria)

• 722–705 Sargon al II-lea (Asiria)

• 705–681 Sanherib (Asiria)

• 681–669 Esar-Hadon (Asiria)

• 669–627 Asurbanipal (Asiria)

612 Căderea cetății Ninive

605 Lupta de la Carchemiș: prințul moștenitor, Nebucadnețar, contra egiptenilor

• 605–562 Nebucadnețar (Babilon)

• 556–539 Nabonid (Babilon) cu Belșatar ca regent

539–530 Cir (Persia) ca rege al Babilonului

539 Căderea Babilonului sub persani

• 522–486 Darius (Persia)

490 Campania lui Darius împotriva Greciei, bătălia de la Maraton

• 486–465 Xerxe (Persia)

483–479 Campania lui Xerxe împotriva Greciei, bătălia de la Termopile și Salamis (480)

• 465–424 Artaxerxe (Persia)

• 336–323 Alexandru cel Mare cucerește Imperiul Persan

• 285–246 Ptolemeu al II-lea (Egipt) delegă traducerea Vechiului Testament în limba greacă (Septuaginta)

30 Egiptul devine provincie romană

27 Octavian devine primul împărat roman August (27 î.H. – 14 d.H.)

• 14–37 d.H. Tiberiu

• 41–54 Claudiu

• 54–68 Nero

70 Ierusalimul cade sub romani

• 930–913 Roboam

920 Șisai (Seșonk 945–924) al Egiptului invadează Iuda și Israel

• 910–869 Asa (Iuda)

• 869–848 Iosafat (Iuda)

• 841–835 Atalia (regină de Iuda)

• 767–752 Ozia (Iuda) (perioada în care a domnit singur)

Isaia (740–681)

• 735–715 Ahaz (Iuda)

• 715–686 Ezechia (Iuda)

701 Sanherib invadează Iuda

• 686–641 Manase (Iuda)

Naum (663)

• 639–609 Iosia (Iuda)

Teŧania (domnia lui Iosia)

Ieremia (626–586)

Habacuc (cca 610)

605 Prima deportare – Daniel și prietenii lui

Daniel (605–536)

597 A doua deportare – Ioiachin și conducătorii

Ezechiel (593–573)

586 Nebucadnețar deținează Iuda în Babilon – Ierusalimul și Templul sunt distruse (a treia deportare)

582 A patra deportare – câțiva dintre evreii rămași

458 Revenirea lui Ezra la Ierusalim

445 Neemia reconstruiește zidurile Ierusalimului

Maleahi (finele secolului al V-lea)

• 175–164 Antioh al IV-lea (Epiphanes) al Siriei

168 Antioh al IV-lea desacralizează Templul de la Ierusalim

165 În urma victoriilor macabeenilor are loc rededicația Templului de la Ierusalim

63 Generalul roman Pompei capturează

Ierusalimul și intră în Templu în Locul Preasfânt

• 40–4 Irod cel Mare

19 Irod cel Mare începe reconstruirea

Templului de la Ierusalim

5 î.H. Nașterea lui Isus

30–33 Lucrarea publică a lui Isus

33 Moartea și învierea lui Isus, Ziua

Cincizecimii – începutul Bisericii

47 Apostolul Pavel pornește în prima sa călătorie

49 Conciliul de la Ierusalim, Pavel la Atena

60 Pavel ajunge în Roma

60–62 Arestul la domiciliu al lui Pavel în Roma

63–65 Ultima călătorie a lui Pavel

66–67 Ultima înțemnițare a lui Pavel și executarea sub domnia lui Nero

81–96 Persecutarea Bisericii sub împăratul Domițian, apostolul Ioan vede

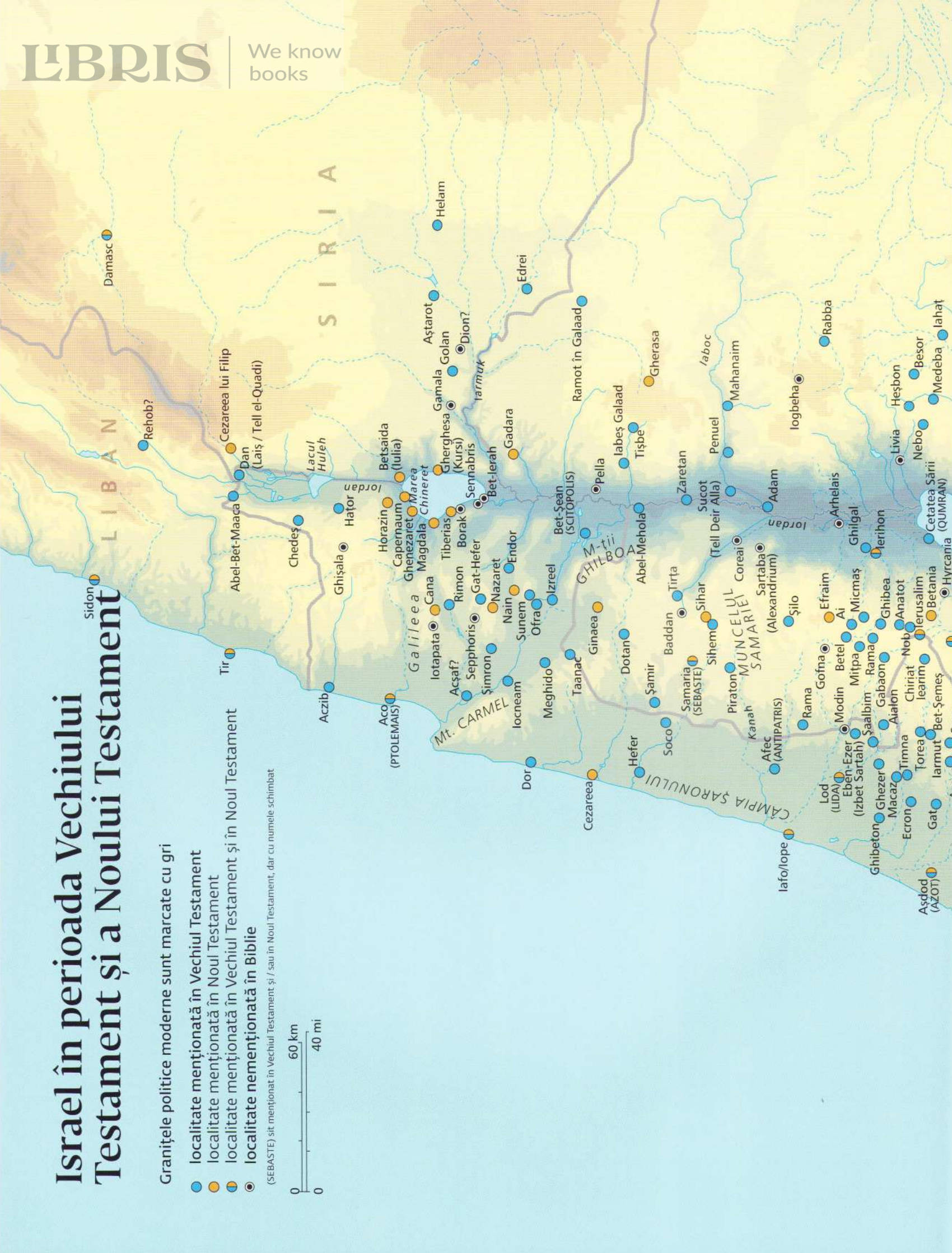
Apocalipsa pe insula Patmos

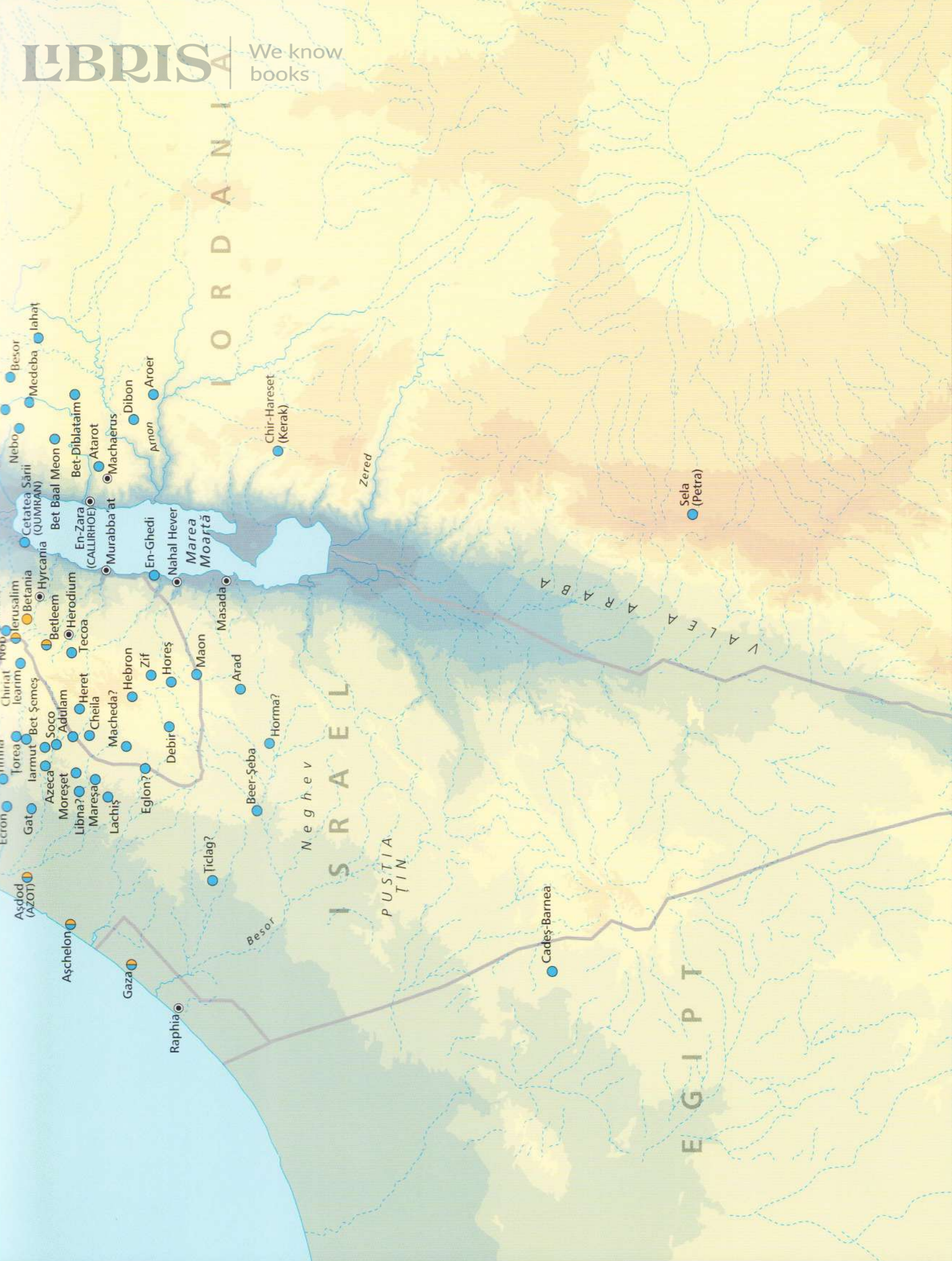
Israel în perioada Vechiului Testament și a Noului Testament

Granițele politice moderne sunt marcate cu gri

- localitate menționată în Vechiul Testament
- localitate menționată în Noul Testament
- localitate menționată în Vechiul Testament și în Noul Testament
- localitate nementionată în Biblie

(SEBASTE) sit menționat în Vechiul Testament și / sau în Noul Testament, dar cu numele schimbat

O Biblie, două testamente

Cuvântul „Biblie” derivă din cuvântul grecesc *biblia* care înseamnă „cărți”. În esență, Biblia este o colecție de 66 de cărți împărțite în două secțiuni de dimensiuni inegale, pe care creștinii le numesc Vechiul Testament, respectiv Noul Testament. În terminologia biblică, „testament” înseamnă „legământ”, un acord încheiat între Dumnezeu și poporul Său.

Vechiul Testament afirmă că este înregistrarea revelației lui Dumnezeu către poporul Său, Israel. Acesta a fost scris de aproximativ 30 de scriitori diferiți de-a lungul unei perioade de aproximativ o mie de ani. Limba principală a Vechiului Testament este ebraica, limba israeliților, deși anumite porțiuni scurte au fost scrise în arameică, o limbă semitică înrudită cu ebraica pe care evreii au învățat-o în timpul exilului babilonian¹.

Noul Testament pretinde a fi o înregistrare a vieții și a lucrării lui Isus și a întemeierii Bisericii. Acesta a fost scris în limba greacă aproximativ de nouă autori diferiți în cea de-a doua jumătate a secolului I d.H. În timp ce Vechiul Testament este mesajul lui Dumnezeu către Israel, comunicat „în multe rânduri și în multe chipuri”², Noul Testament înregistrează Cuvântul lui Dumnezeu întrupat în persoana Fiului Său Isus³.

Evreii și creștinii întrebuințează în mod diferit termenul „Biblie”. Evreii folosesc termenul „Biblie” pentru ceea ce creștinii numesc „Vechiul Testament”. Creștinii folosesc termenul „Biblie” pentru Vechiul Testament împreună cu Noul Testament. În această carte termenul va fi utilizat în cel de-al doilea sens.

O carte sacră într-un cadru istoric

Prezervarea Vechiului Testament se datorează faptului că acesta a fost considerat de scribii și de preoții evrei o carte sacră. În mod similar, Noul Testament a fost considerat, de părinții Bisericii creștine primare sacru, deoarece, pe paginile Bibliei, Dumnezeu cel viu pretinde că Se revelează pe Sine omenirii. Cu toate acestea, în cea mai mare parte, Biblia nu este

scrisă sub forma unui tratat teologic. Aceasta este o relatare a modului în care Dumnezeu S-a revelat pe Sine multor oameni diferiți, în număr crescut, de-a lungul multor secole, oameni reali care au trăit într-un loc concret la un timp concret în istorie. Evenimentele descrise în Biblie sunt înrădăcinate în istorie, mai exact în istoria Orientul Apropiat antic și cea a lumii greco-romane. Acest *Atlas* plasează principalele evenimente ale istoriei biblice în cadrul lor istoric mai larg.

Cadrul geografic

Nu ar trebui să uităm că s-au scurs aproape două mii de ani de la desfășurarea ultimelor evenimente descrise în Biblie. Multe dintre localitățile menționate în Biblie au fost distruse, o mare parte din zona rurală a fost afectată de distrugerile datorate războiului și de neglijența generală. În consecință, cadrele geografice oferite de specialiști multor evenimente descrise în Biblie sunt mai degrabă generale decât specifice.

Mărturii arheologice și istorice

Descoperirile arheologice din ultimele două sute de ani au facilitat identificarea multor locuri menționate în Biblie; tunelul de apă din Ierusalim al regelui Ezechia și teatrul din Efes, în Turcia modernă, sunt exemple concludente în acest sens⁴. Totuși arheologia a făcut mai mult decât să identifice locuri. Putem vedea clădiri și artefacte folosite de oamenii din perioadele biblice: ziduri de cetăți, arme, unelte de gătit și vase ceramice, ca să amintim doar patru exemple. Întrucât nu pot fi întotdeauna datate cu precizie, mărturiile pot fi greu de interpretat. Arheologia a descoperit și multe documente scrise. Multe dintre acestea sunt simple liste de mărfuri sau chitanțe, însă unele înregistrează evenimente istorice. Unele texte istorice provenite de la popoarele Orientului Apropiat antic și din literatura Greciei și a Romei sunt utilizate în mod regulat în această activitate pentru a arunca mai multă lumină asupra istoriei biblice.

Unele dintre evenimentele care au loc în Biblie pot fi explicate oarecum prin dovezi materiale, însă marea

Amuletă de argint de la Ketef-Hinnom, de la periferia apuseană a Ierusalimului. Desfășurat, textul avea lungimea de aproximativ 9 cm (3 1/2 in). Acesta conținea multe dintre cuvintele binecuvântării preoțești din Numeri 6:24–26 din Vechiul Testament, precum și alte cuvinte care nu se află în Biblie. Scrierea sugerează o dată din secolul al VII-lea sau al VI-lea î.H.

Cărțile Vechiului Testament

Geneza	Neemia	Obadia
Exodul	Estera	Iona
Leviticul	Iov	Mica
Numeri	Psalmi	Naum
Deuteronomul	Proverbe	Habacuc
Iosua	Eclesiastul	Țefania
Judecători	Cântarea cântărilor	Hagai
Rut	Isaia	Zaharia
1 Samuel	Ieremia	Maleahi
2 Samuel	Plângerile lui Ieremia	<i>Următoarele cărți din Apocrife</i>
1 Împărați	Ezechiel	<i>sunt, de asemenea, citate:</i>
2 Împărați	Daniel	1 Macabei
1 Cronici	Osea	2 Macabei
2 Cronici	Ioel	
Ezra	Amos	

Sulul Psalmilor „Elizabeth Hay Bechtel” din peștera 11 de la Qumran. Cu excepția câtorva variații minore, acest sul este în armonie cu Textul masoretic sau cu textul tradițional de mai târziu al Vechiului Testament. Totuși acesta conține câțiva psalmi adiționali care nu se găsesc în Biblie. A fost datat din cca 30–50 d.H.

Cele Zece Porunci (Exod 20) dintr-unul dintre cele mai timpurii exemplare ale unei versiuni a Vechiului Testament în ebraică. Așa-numitul Codex de la Sankt Petersburg al Textului masoretic datează din 1008.

majoritate a acestora nu pot fi explicate. Prin urmare, trebuie să recunoaștem că rolul arheologiei este limitat; aceasta nu poate aduce la viață experiența personală a oamenilor cu Dumnezeu din Biblie. Dacă vrem să cunoaștem ce s-a întâmplat când Dumnezeu i-a dat lui Moise Legea la Sinai sau ce s-a întâmplat la mormântul gol al lui Isus (citând, astfel, exemple fundamentale pentru iudaism, respectiv pentru creștinism) trebuie să dăm credit documentului biblic; altceva similar nu există.

Vechiul Testament

Vechiul Testament este compus la rândul lui din trei părți care, în terminologia evreiască, sunt numite Legea, Profeții și Scrierile. „Legea” reprezintă primele cinci cărți atribuite lui Moise. „Profeții” îi includ pe toți profeții cu excepția lui Daniel, dar includ și cărțile: Iosua, Judecători, Samuel și Împărați. „Scrierile” conțin toate celelalte cărți rămase. În Noul Testament, acestea se reduc și mai mult la „Legea și Profeții”⁵. În Biblia creștină, ordinea cărților istorice este oarecum mai cronologică. Literatura de înțelepciune este plasată după cărțile istorice, iar profeții la finalul acestora.

Noul Testament

Noul Testament este compus din două părți mari: cele patru evanghelii și epistolele lui Pavel și ale altor conducători din Biserica primară. Între evanghelii și epistole este plasată relatarea lui Luca despre creșterea Bisericii primare, numită „Faptele apostolilor”. Noul Testament se încheie cu „Apocalipsa”, o viziune parțială a cerului și a viitorului așa cum a primit-o apostolul Ioan.

Apocrifele

Cărțile apocrife (termen grecesc însemnând „ascunse”) au fost scrise de scriitori evrei religioși în perioada dintre Vechiul Testament și Noul Testament. Unele cărți apocrife, cum ar fi Eclesiasticul și Tobit, au apărut printre „Manuscrisele de la Marea Moartă” descoperite la Qumran. Iudaismul și protestantismul de mai târziu nu au considerat apocrifele ca având valoare documentară sau fiind „canonice”. Catolicismul și ortodoxismul acordă cărților apocrife un statut „canonic”, dar nu au convenit pe deplin asupra cărților care ar trebui incluse aici. Dintre cărțile apocrife, noi amintim doar 1 și 2 Macabei; acestea sunt o sursă istorică valoroasă.

NOTE

- ¹ Ezra 4:8–6:18; 7:12–26; Ieremia 10:11; Daniel 2:4–7:28
- ² Evrei 1:1–2
- ³ Ioan 1:14
- ⁴ 2 Împărați 20:20; 2 Cronici 32:30; Fapte 19:29
- ⁵ Matei 7:12; 22:40

Cărțile Noului Testament

Matei	1 Timotei
Marcu	2 Timotei
Luca	Tit
Ioan	Filimon
Faptele apostolilor	Evrei
Romani	Iacov
1 Corinteni	1 Petru
2 Corinteni	2 Petru
Galateni	1 Ioan
Efesenii	2 Ioan
Filipeni	3 Ioan
Coloseni	Iuda
1 Tesaloniceni	Apocalipsa
2 Tesaloniceni	

La început

„La început, Dumnezeu a creat cerurile și pământul”. Așa începe cartea Genezei, prima carte a Bibliei. Biblia nu încearcă nicăieri să demonstreze existența lui Dumnezeu; aceasta pur și simplu afirmă că El era prezent „la început”. În paranteză fie spus, titlul primei cărți a Bibliei, Geneza, provine de la titlul în greacă al acesteia care înseamnă „origine”. Cuvintele „cerurile și pământul” denotă întregul univers. Pentru scriitorii Bibliei, înainte nu a existat nimic (cu excepția lui Dumnezeu), prin urmare, tot ceea ce există în univers a fost creat de Dumnezeu din nimic.

Deși Biblia ne spune că Dumnezeu a creat cerurile și pământul, aceasta nu ne oferă detaliile exacte ale *modului* în care El le-a creat. Întrebarea Domnului pentru Iov, „Unde erai tu când am întemeiat pământul? Spune, dacă ai pricepere!”¹, se aplică la oamenii moderni cu toate cunoștințele lor științifice la fel de mult ca și lui Iov în urmă cu, probabil, 3500 de ani. Trebuie să ne confruntăm cu realitatea că nicio ființă umană nu a fost un martor ocular al creației. Fie că acceptăm, fie că nu, Geneza pretinde că este însăși relatarea lui Dumnezeu. Această relatare a generat concepția creștină despre lume și viață, o concepție pe care trebuie să încercăm să o înțelegem dacă vrem să înțelegem Biblia.

Relatarea creației din Geneza 1:1–2:3 ne permite să facem următoarele observații:

1. Relatarea din Geneza 1 este construită pe structura a șase zile definite mai precis prin expresia frecventă:

„astfel a fost o seară, apoi a fost o dimineață”. Tiparul celor șase zile de muncă urmate de o zi de odihnă urma să ofere un model pentru principiul Sabatului exprimat mai târziu în Exodul 20:8–11.

2. Relatarea nu a fost scrisă dintr-o perspectivă științifică modernă. Lumina este adusă în ființă în prima zi², deși soarele, luna și stelele care luminează planeta noastră nu sunt create decât în ziua a patra. Luna este numită „luminătorul cel mic”. Faptul că luna nu face decât să reflecte lumina soarelui îi era aproape sigur necunoscut autorului.

3. Relatarea biblică a creației este geocentrică; accentul nu este pus pe spațiul cosmic. Într-adevăr, crearea stelelor este condensată în mai puțin de o jumătate de verset în Geneza 1:16 („a făcut și stelele”). Aproximativ șase mii de stele sunt vizibile cu ochiul liber, totuși, în universul observabil, există, potrivit estimărilor moderne, aproximativ o sută de miliarde de stele numai în galaxia noastră, pe lângă alte o sută de miliarde de galaxii.

4. Scriitorul evită să menționeze soarele și luna pe nume, probabil din cauza cultului corpurilor cerești larg răspândit între popoarele din jur.

5. Dumnezeu a fost mulțumit de creația Lui. De șase ori citim că „Dumnezeu a văzut că erau bune”. Geneza 1

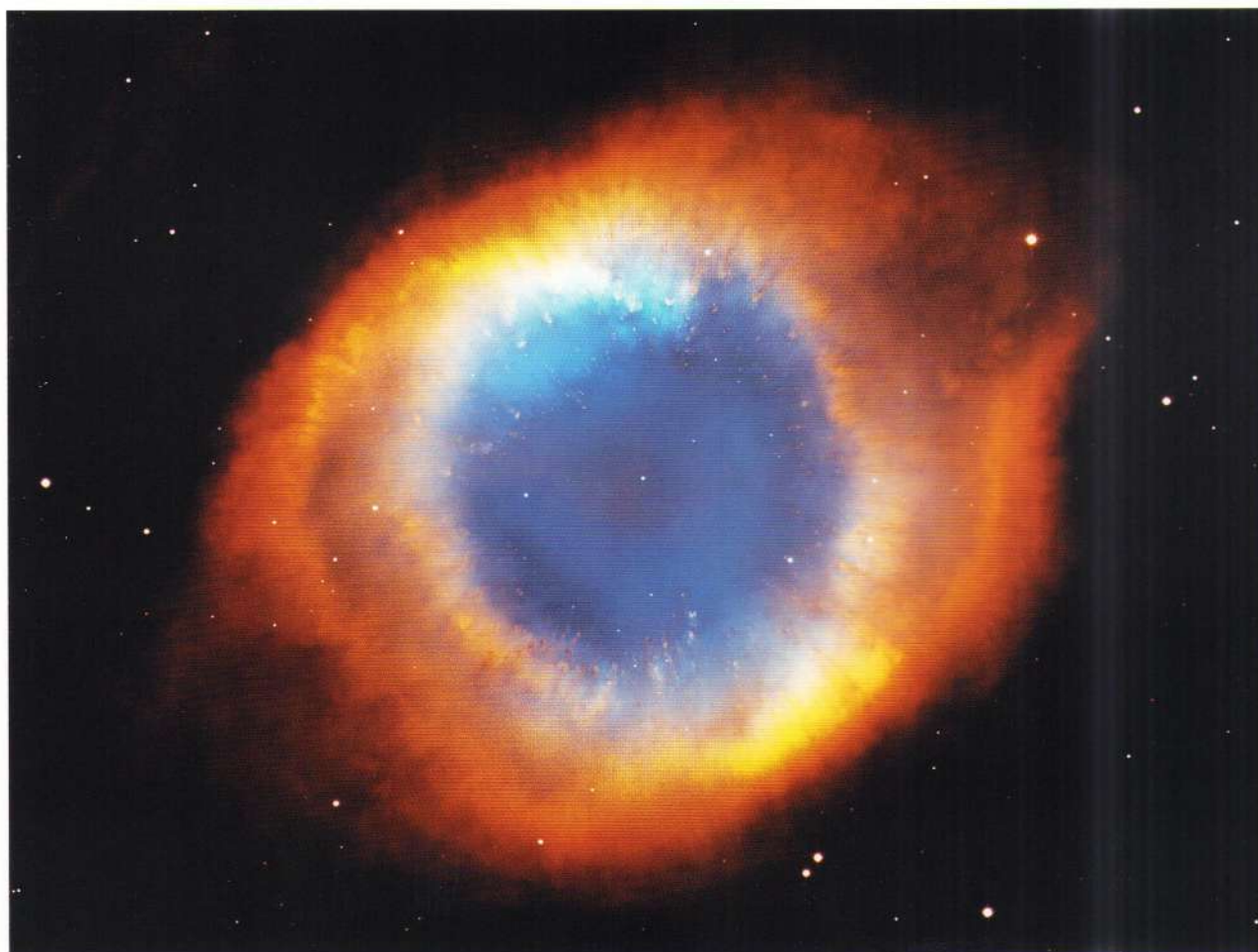
NOTE

- ¹ Iov 38:4
- ² Geneza 1:3
- ³ Geneza 1:26–27
- ⁴ Geneza 2:16–17, 3:17; Romani 5:12
- ⁵ Matei 1:1–17
- ⁶ 1 Cronici 3:11–12
- ⁷ Epopeea Atrahasis 1.223–26
- ⁸ Enuma eliș 6.32–36

DREAPTA: Localizarea răurilor menționate în Geneza 2

Aceasta este o posibilă soluție întemeiată pe identificarea râurilor și a locurilor cunoscute în Antichitate. Unii consideră că geografia a fost modificată mai târziu și suficient de mult, prin potopul lui Noe, încât să invalideze comparația directă cu caracteristicile geografice moderne.

Una dintre nebuloasele cele mai apropiate de Pământ, nebuloasa conică Helix, văzută prin telescopul spațial Hubble al NASA. NASA a poreclit-o „ochiul lui Dumnezeu”.

6. Dumnezeu este creatorul. El este separat de creația Lui, nu parte din aceasta.

7. Ființele umane sunt privite ca apogeul creației lui Dumnezeu. Dintre toate creaturile lui Dumnezeu, numai ființele umane sunt create după chipul lui Dumnezeu, în asemănarea Lui³. Geneza 2:4–25 ne oferă mai multe detalii privind modul direct, special și personal în care au fost creați primii oameni. Bărbatul este creat „din țărâna pământului”, iar femeia este creată din bărbat.

Capitolul 3 din Geneza afirmă că păcatul primilor oameni este cauza prezenței morții în lume⁴.

Considerații cronologice

Scriitorii biblici nu specifică *timpul* în care Dumnezeu a creat lumea în raport cu data

Exodului oferită în 1 Împărați 6:1. De-a lungul secolelor, specialiștii au însumat datele oferite în listele genealogice din cartea Genezei și au propus propriile lor date pentru creație. Cea mai renumită a fost anul 4004 î.H., dată avansată de James Ussher (1581–1656), Arhiepiscopul de Armagh, în lucrarea sa *Annales Veteris et Novi Testamenti* (1650–54). Această metodă poate fi contestată pe multiple temeuri, trei dintre acestea fiind demne de amintit aici:

1. Scriitorul Genezei prezintă două liste care arată linia descendenților lui Adam până la Noe (Geneza 5) și a descendenților lui Noe până la Terah, tatăl lui Avraam (Geneza 11). Ambele liste conțin zece generații, ultimul patriarh din fiecare listă având trei copii (Sem, Ham și Iafet în cazul lui Noe în Geneza 5:32, și Avram, Nahor și Haran în cazul lui Terah în Geneza 11:26). Scriitorul pare să aibă în minte considerente atât schematice cât și cronologice, după cum transpare din modul în care Matei împarte genealogia lui Isus

în trei seturi a câte 14 generații la începutul evangheliei sale⁵.

2. O abordare strict cronologică a datelor ar sugera că toți patriarhii din lista prezentată în Geneza 11 ar fi fost încă în viață atunci când Avram avea 50 de ani, iar Eber ar fi fost contemporan cu Iacov.

3. Știm că expresia „a fost tatăl lui” este uneori întrebuințată pentru relațiile strămoșești. Un exemplu clasic aici este Matei 1:8 unde Ioram, „tatăl” lui Ozia, era de fapt stră-străbunicul lui⁶.

Grădina Edenului

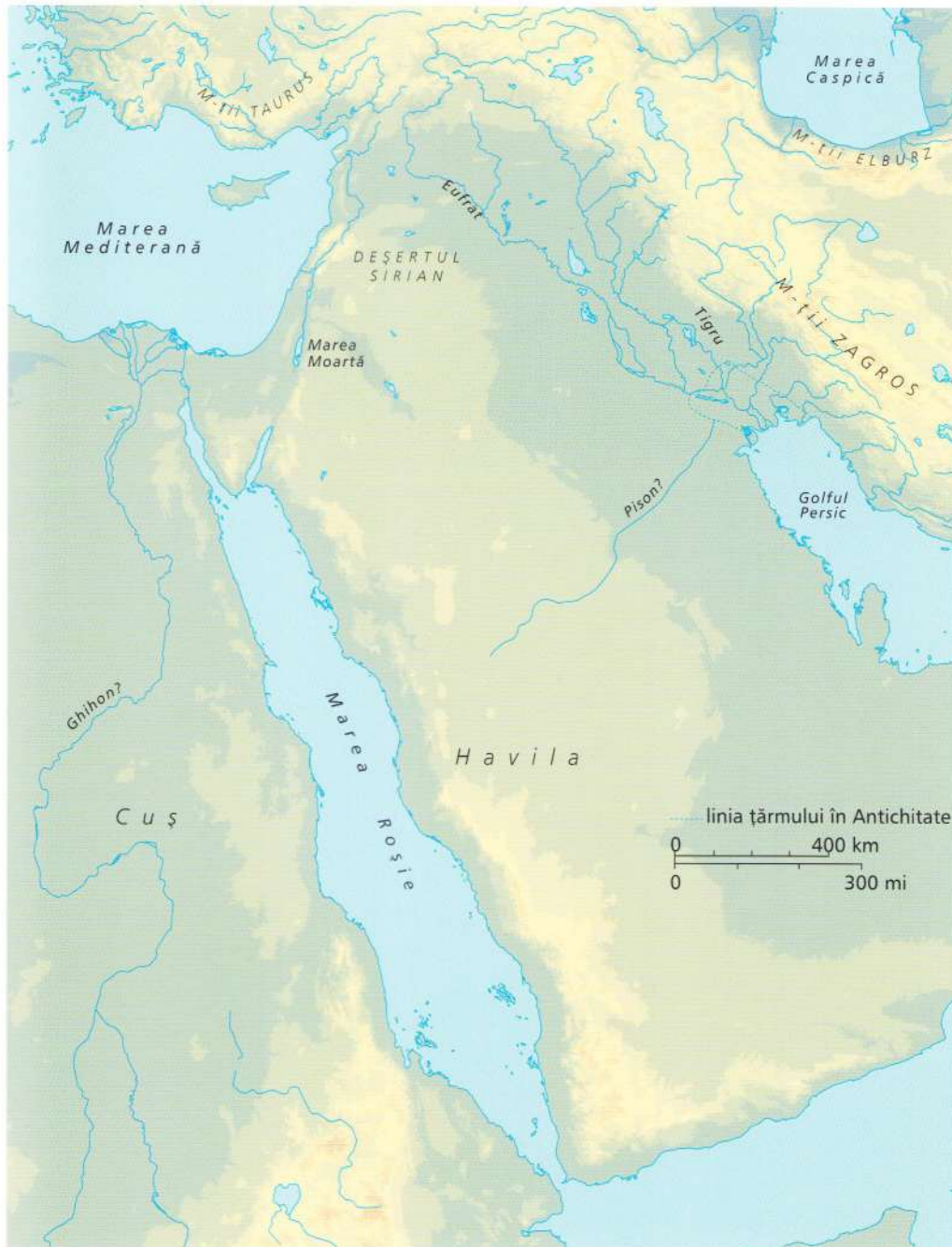
Geneza 2:8 afirmă că locuința inițială a lui Adam și a Evei era „o grădină în Eden, spre răsărit”. Geneza 2:10–14 o localizează acolo unde se formează patru râuri. Din alte părți ale Bibliei știm că ultimele două fluvii sunt Tigru și Eufrat care izvorăsc din Turcia răsăriteană și curg prin Irak, vărsându-se în Golful Persic.

În Vechiul Testament, Cuș indică de regulă Egiptul de la sud de Assuan și Sudanul până la Khartoum, ceea ce face ca râul Ghion care curge prin țara Cuș să fie Nilul. Râul Pison, care curgea prin Havila, ar putea fi un râu preistoric al Arabiei care se vărsa în Golful Persic. Havila era renumită pentru aurul deținut. Hawlan, o regiune bogată în aur, din Vestul Arabiei, posibil să fie Havila. Este surprinzător modul în care râul, care curgea prin Eden, se putea separa în patru cursuri de apă atât de diverse precum cele sugerate mai sus. Probabil că geografia a fost ulterior modificată suficient de mult prin potopul lui Noe încât comparația directă cu caracteristicile geografice moderne să nu fie validă.

Povestirile mesopotamiene ale creației

Relatarea creației din Geneza este uneori comparată cu povestirile creației din vechea Mesopotamie (Irakul modern). În epopeea *Atrahasis* din cca 1635 î.H., zeița mamă Mummu (sau Nintu), cu ajutorul înțeleptului zeu Ea, i-a creat pe oameni din lut amestecat cu sângele unui zeu ucis pe care îl chema Aw-ilu⁷.

Enuma eliš („Când în înalturi”), o epopee babiloniană compusă în cca 1200 î.H. din surse mai vechi, relatează modul în care zeul Marduk a întrebuințat sângele lui Kingu, conducătorul malefic al zeilor inamici pe care îl ucisese, pentru a crea omenirea cu ajutorul lui Ea⁸. Singurele corespondente între *Enuma eliš* și Geneza sunt menționarea „adâncului”, separarea cerului și a pământului, elementul divin din ființele umane, odihna divină după creație și mandatul încredințat oamenilor de a lucra pământul. Paralele mult mai apropiate există între Geneza și diferite povestiri mesopotamiene ale potopului.

De la Adam la Noe

Cartea Genezei relatează istoria neascultării lui Adam și a Evei față de Dumnezeu și a alungării lor din Grădina Edenului. Descendenții lor sunt creditați cu inventarea câtorva aspecte ale civilizației umane: „o cetate”, „alăuta și cavatul” și „unelte de aramă și de fier”¹. Se consemnează că descendenții lor au trăit mult, 969 de ani, în cazul lui Metusala². Mult, într-adevăr, iar pentru numeroși critici, imposibil de mult, dar o nimica toată în comparație cu viețile unor personaje din lista faimoasă a regilor din Mesopotamia, cunoscută ca „lista regilor sumerieni”. Recordul acestei liste este deținut de un anume Enmenluanna: 43 200 de ani. Nelegiuirea descendenților lor l-a produs mare întristare Domnului care a decis să șteargă omenirea de pe fața pământului.

Potopul lui Noe

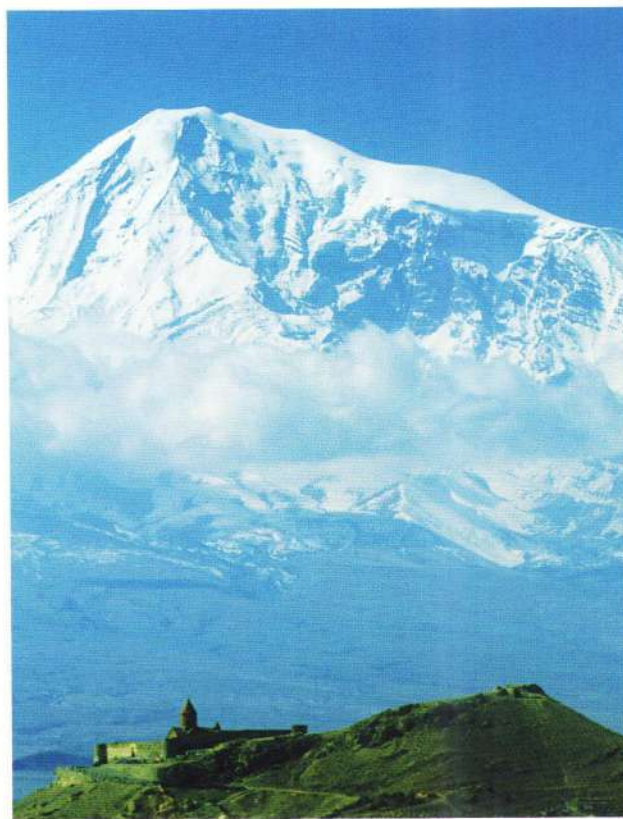
Domnul l-a ales pe Noe care era „un om neprihănit și fără pată între cei din vremea lui: Noe umbla cu Dumnezeu”³, și i-a spus să construiască o cutie imensă din lemn (tradusă în mod tradițional prin „arcă”) cu lungimea de trei sute de coți, lățimea de 50 de coți și înălțimea de 30 de coți, conform unităților de măsură moderne, aproximativ 133,5 x 22,3 x 13,4 m (cca 438 x 72 x 45 ft), sugerând o greutate mai mare de zece mii de tone. Noe trebuia să ia în corabie împreună cu el și cu familia lui câte șapte perechi dintre toate animalele și păsările curate și o pereche dintre animalele necurate. Patruzeci de zile de ploaie urmau să șteargă de pe fața pământului orice vietate.

Însumând datele oferite între Geneza 7:11–12 și 8:14, rezultă o perioadă a potopului de 371 de zile, cu excepția situației în care presupunem că anumite perioade au fost mai degrabă simultane decât succesive. Se poate susține că afirmații precum „toți munții înalți, care sunt sub cerul întreg, au fost acoperiți”⁴, „cu 15 coți (cca 7 m sau 23 ft) s-au înălțat apele deasupra munților”⁵ și „a pierit orice făptură care se mișca pe pământ, atât păsările cât și vitele și fiarele, tot ce se târa pe pământ și toți oamenii”⁶ demonstrează credința scriitorului în universalitatea potopului. Din perspectiva autorului, distrugerea a fost deplină: „Toate făpturile care erau pe fața pământului au fost nimicite, de la om până la vite, până la târătoare și până la păsările cerului: au fost nimicite de pe pământ. N-a rămas decât Noe și ce era cu el în corabie”⁷. În textele de mai sus, unii înlocuiesc cuvântul „pământ” cu „regiune”, argumentând că aria potopului a fost restrânsă.

Corabia a ajuns să se oprească „pe munții Ararat”⁸ și, după trimiterea unui corb, apoi a unui porumbel, pentru a verifica dacă apele se retrăseseră, Noe, familia lui și animalele au ieșit din corabie. Domnul a promis că niciodată nu va mai distruge toate creaturile vii și a oferit un curcubeu ca semn al acestui legământ-promisiune.

Comparație cu epopeile mesopotamiene ale potopului

În epopeile mesopotamiene ale potopului se găsesc paralele cu relatarea potopului din Geneza. Aceste paralele există în trei variante: epopeea *Atrahasis* (cca 1635 î.H.), *Epopeea lui Ziusudra* (cca 1600 î.H.) și *Epopeea lui Gilgames* care este

Impunătorul pisc acoperit de zăpadă al celui mai înalt munte din Turcia, Ağrı Dağı, care este numit uneori „Muntele Ararat”. O vedere din apropierea orașului turcesc Doğubeyazıt, având palatul lui İshakpaşa în prim-plan.

DREAPTA: Harta înfățișează locurile asociate cu relatarea potopului din Geneza și cu cea mesopotamiană.

TABEL DREAPTA: Comparație a relatărilor potopului:

Povestea potopului este păstrată în cartea biblică a Genezei și în mai multe texte din Orientul Apropiat antic. Tabelul alăturat compară relatarea potopului înregistrată pe a unsprezecea tăbliță a *Epopeii lui Gilgames* cu cea din Geneza 6–9. Cifrele între paranteze se referă la versurile celei de-a unsprezecea tăblițe a *Epopeii lui Gilgames*, respectiv la versetele din Geneza.

Jos: Un fragment din *Epopeea lui Gilgames* descoperit lângă poarta cetății Meghido, secolul al XV-lea î.H.

cunoscută datorită copiilor făcute la Ninive și în alte orașe în mileniul I î.H. Ultima dintre acestea adaptează povestea potopului din epopeea *Atrahasis*. Corespondențele dintre relatările potopului din Geneza și *Epopeea lui Gilgames* sunt prezentate în tabelul de pe pagina următoare.

Deși unele aspecte din povestirea lui Gilgames par a fi legendare, Gilgames însuși nu trebuie respins ca un personaj mitologic. Gilgames era rege în Uruk, în Sudul Mesopotamiei (Erec din Geneza 10:10). Probabil a fost un rege adevărat care a trăit în jurul anului 2700 î.H.

În căutarea sa după nemurire, Gilgames călătorește pentru a le întâlni pe singurele ființe umane nemuritoare, pe Utnapiștim și pe soția lui. Utnapiștim (al cărui nume înseamnă „cel care a găsit viața”) explică modul în care zeii i-au oferit nemurirea deoarece a supraviețuit potopului și apoi îi relatează lui Gilgames istoria lui. El trăia în Suruppak (în prezent Fara) lângă Eufrat, când zeii au decis să trimită asupra omenirii

Utnapiștim descrie sfârșitul furtunii:

„Șase zile și [șase] nopți a suflat vântul nimicitor, când furtuna de sud a măturat țara. Când a sosit ziua a șaptea, furtuna de sud [ce aduse] potopul și-a potolit bătaia, [Ea] care se luptase întocmai ca o armată. Marea s-a liniștit, furtuna s-a domolit, potopul a încetat. Eu m-am uitat la vremea (de afară): liniștea domnea în ea (dar) toată omenirea se prefăcuse în tină, cât [vedea] cu ochii] totul ca o podea. Am deschis un gemuleț și o lumină a căzut pe fața mea. Aplecându-mă în jos, am stat și am plâns; lacrimi curgeau pe obrazul meu.”

GILGAMES 11.127–37

NOTE

- ¹ Geneza 4:17-22
- ² Geneza 5:27
- ³ Geneza 6:9
- ⁴ Geneza 7:19
- ⁵ Geneza 7:20
- ⁶ Geneza 7:21
- ⁷ Geneza 7:23
- ⁸ Geneza 8:4

un potop mare. Zeul Ea era prieten cu oamenii și l-a avertizat pe Utnapiștim de dezastrul iminent. El a fost instruit să construiască o corabie care pare să fi fost un cub cu latura de 120 de coți (cca 60 m sau 200 ft), cu șapte niveluri împărțite, la rândul lor, în nouă compartimente. El trebuia să încarce în corabie aur, argint, vite, animale domestice și animale sălbatice. Utnapiștim a urcat la bord împreună cu familia lui și cu câțiva meșteri. Cerurile au fost întunecate și furtuna a mugit timp de șase zile și șase nopți. Corabia s-a oprit în final pe muntele Nisir. Utnapiștim a trimis un porumbel care a revenit deoarece nu găsise un loc unde să se așeze, apoi a trimis o rândunică care a revenit și ea și în final un corb care nu a mai revenit. Utnapiștim a coborât din corabie și le-a oferit zeilor o jertfă. În schimbul serviciilor lui pentru

salvarea omenirii, zeii le-au dăruit lui Utnapiștim și soției sale viață eternă.

Comparația între relatarea potopului din Geneza și cea din Ghilgameș 11, rezumată în tabelul de mai jos, relevă diferențe semnificative. Dacă corabia lui Utnapiștim ar fi fost un cub, s-ar fi învățit și, fără îndoială, animalele din interior ar fi amețit. Corabia lui Noe a fost proporționată într-un raport stabil de 6:1. Utnapiștim dă drumul din corabie, prima dată, celei mai vulnerabile păsări (porumbelul). Noe, însă, dă drumul mai întâi corbului.

Locul de staționare a corabiei a generat multe controverse. Tot ce spune Geneza 8:4 este „pe (unul dintre) munții Ararat”. Observați pluralul. Ararat nu este altceva decât numele ebraic al regatului Urartu care cuprindea, în secolul al VIII-lea î.H., mare parte din Estul Turciei moderne. Cel mai înalt munte din Turcia, Ağrı Dağı, (5165 m sau 16 945 ft) este uneori numit „Muntele Ararat”, dar Geneza nu trebuie limitată la o locație atât de specifică.

Relatări ale potopului pot fi găsite în mitologiile multor popoare din Pacific, din Americi și din Asia de Sud, precum și din Orientul Apropiat. Dintre toate aceste povești, Ghilgameș 11 este cea mai apropiată de relatarea biblică, fapt care nu ne surprinde, având în vedere proximitatea relativă a Mesopotamiei față de regiunea „Ararat” și vechimea tradiției mesopotamiene a potopului.

Mărturii ale potopului?

Care sunt dovezile în favoarea potopului? Straturile de sol corespunzătoare perioadei potopului din vechile cetăți din Sudul Irakului, Ur, Kiș și Fara (fosta Suruppak), nu se corelează și nici măcar nu acoperă suprafața întregului oraș. Poate că potopul ar trebui identificat într-o perioadă mai veche și în mărturiile geologice mai degrabă decât în cele arheologice.

	Ghilgameș 11	Geneza 6-9
Data	Copiile datează din mileniul I î.H., însă acestea adaptau povestea existentă în epopeea Atrahasis, cca 1635 î.H.	Scrisă, se pare, de Moise, poate în secolul al XV-lea sau al XIII-lea î.H., el având probabil acces la un material preexistent.
Ambarcațiunea	<i>eleppu</i> „corabie” (24). Corabia lui Utnapiștim era un cub cu latura de 120 de coți, pe șapte niveluri împărțite fiecare în câte nouă compartimente (60-62). Smoala a fost întrebuițată pentru impermeabilizare (65).	<i>tebah</i> (6:14), în mod tradițional, „arcă”. Arca lui Noe avea 300 x 50 x 30 coți (6:15). Avea trei punți (6:16). Smoala a fost întrebuițată pentru impermeabilizare (6:14).
Pasageri	Sămânța tuturor creaturilor vii, familia și rudele, animale domestice și sălbatice, meșteri (83-86).	Noe, soția lui, cei trei fii ai lor și soțiile lor, o pereche dintre toate creaturile vii, șapte perechi dintre animalele curate (6:18-19; 7:2).
Durata potopului	6 zile și 7 nopți (127); după un timp neprecizat, Utnapiștim și cei care erau cu el au părăsit corabia.	40 de zile și 40 de nopți de ploaie (7:12); timpul total petrecut în corabie, 371 de zile.
Locul de acostare	Nisir (140)	„pe (unul dintre) munții Ararat” (8:4)
Păsările trimise	1. porumbel (146) 2. rândunică (149) 3. corb (152)	1. corb (8:7) 2. porumbel (8:8), din nou (8:10) și din nou (8:12)
Jertfa	„trestie, cedru, mirt” (158)	„din toate dobitoacele curate și din toate păsările curate” (8:20)